

Wetenschap&Onderzoek

Afnemende groei van ruimte voor sport

GOLF IS EEN RUIMTE-INTENSIEVE SPORT: HET NEEMT VEEL RUIMTE IN BESLAG, TERWIJL ER PER VIERKANTE METER BETREKKELIJK WEINIG SPELERS GEBRUIK VAN MAKEN.

FOTO: FLICKR/CC GREG JOHNSTON

Bij een nog steeds groeiende bevolking én de ambitie om de sport- en beweegdeelname verder te vergroten, komt de vraag op of dit gepaard zal gaan met een groei in de benodigde ruimte. Uit *Rapportage Sport 2014* blijkt dat het aantal hectares dat in Nederland als sportterrein in gebruik is, met zo'n 2.700 hectare is toegenomen, van 31.790 hectare in 2000 tot 34.474 hectare in 2010. In twee rapporten zijn eerder voorspellingen gedaan hoe de groei in aantal hectare sportterrein zich zou ontwikkelen. Zowel in *Bewegingsruimte* (Van der Poel, 2001) als in *Ruimte voor sport* (NOC*NSF, 2005) is voorspeld dat in 2020 het aantal hectare sportterrein 40.000 zou bedragen. Op weg naar die 40.000 hectare had 36.500 hectare in 2010 als sportterrein in gebruik moeten zijn: 2.000 meer dus dan het gemeten aantal hectare sportterrein. Wat verklaart deze achterblijvende groei? En als we dat weten, hoe luidt dan de nieuwe prognose voor de ontwikkeling van de ruimte voor sport in 2020?

DOOR HUGO VAN DER POEL

Het toekomstig ruimtebeslag van sportterreinen is logischerwijs de som van het aantal sporters en het ruimtegebruik per sporter. Terugkijkend blijkt dat het totaal aantal sporters in 2010 goed is voorspeld. De afwijking zit in het feit dat de voorspelde groei in aantal vierkante meter sportterrein per sporter minder groot is geweest dan verwacht. Wat bij de opstelling van de prognoses rond 2000 nog niet zo scherp in beeld was als nu, is dat de verschillende leeftijdscategorieën sterk verschillen in sportvoorkeuren. Kinderen tot een jaar of achttien zijn lid van een sportvereniging, nemen deel aan competitie en maken daarbij gebruik van sporthallen, gymzalen en sportvelden. Boven de achttien jaar loopt het gebruik van dit type voorzieningen snel terug (zie figuur 1).

Veranderde sportvoorkeuren

Het is nu duidelijk dat een groot deel van de groei in het aantal

sporters in de periode 1993-2010 zat bij de volwassen sporters, met een voorkeur voor takken van sport waarvoor relatief weinig specifieke sportaccommodatie nodig is. Denk aan sporten als hardlopen en fietsen in de openbare ruimte. Verder zijn activiteiten als fitness en klimmen sterk gegroeid. Hiervoor zijn wel specifieke accommodaties verzeen, maar deze accommodaties vergen relatief weinig ruimte. De demografische ontwikkeling en de daaraan gekoppelde verschuiving in sportvoorkeuren richting sporttakken die weinig specifieke sportaccommodatie vragen, verklaart in belangrijke mate dat het aantal vierkante meter per sporter minder is gegroeid dan verwacht. De vraag wordt nu meer: Hoe kan het dat het aantal vierkante meter per sporter ondanks deze demografische ontwikkelingen toch nog iets is gegroeid tot 2010? Om hierop antwoord te geven kijken we naar de ontwikkelingen bij de

twee grootste ruimtegebruikers: voetbal en golf.

Voetbal

Afgaand op de cijfers van het CBS maakten in 1993 1 miljoen leden van de KNVB gebruik van 7.000 velden¹, tegen 1,2 miljoen in 2010. Daarmee is de hoeveelheid sportruimte per KNVB-lid gedaald. Anders gezegd, voetbal is twintig procent efficiënter geworden in ruimtegebruik. Dit is in beide aangehaalde rapporten voorspeld. In *Ruimte voor sport* werd daarbij de KNVB aangehaald, die in 2005 voorspelde dat 1.200 nieuwe kunstgrasvelden zouden worden aange-

legd, waarmee 1.000 hectare aan voetbalruimte zou vrijkomen².

Wat in beide rapporten niet is voorzien, is de aanzienlijke groei in aantal KNVB-leden, in het bijzonder de snelle toename van het meisjes- en vrouwenvoetbal. Zoals het er nu naar uitziet, vlakken beide ontwikkelingen elkaar uit waar het gaat om het aantal hectares dat voor voetbal in gebruik is. In plaats van een daling als gevolg van efficiënter ruimtegebruik door de introductie van kunstgras is door de gelijktijdige volumegroei sprake geweest van stabilisatie.

¹ De KNVB telt ruim 1.000 velden meer, maar hier is vooral de trendmatige ontwikkeling (lees: stabiliteit) in de cijfers van CBS van belang.

² De aanleg van kunstgrasvelden (eerst zandingestrooid, al vrij snel daarna rubberingestrooid) in het voetbal kwam op gang vanaf 2000. In 2010 waren er inderdaad al rond 1.200 kunstgrasvelden (Hoekman e.a. (red.) 2013, p140).

Golf

Het aantal hectare golfterrein is in de periode 2000-2010 verdubbeld tot 12.000 hectare. Dit is in lijn met de groei in aantal golfaccommodaties (bijna verdubbeld) en aantal holes (1.600 in 1997, 3.732 in 2013, waarbij een paar honderd holes zijn toe te rekenen aan een andere wijze van tellen)³. Opvallend: het aantal geregistreerde golfers bij de Nederlandse Golf Federatie is meer dan verdubbeld van 140.000 in 2000 naar ruim 353.000 in 2000. Dit spoort met de bevinding dat het gemiddelde aantal rondes dat door golfers wordt gelopen afneemt. Beide aangehaalde studies hebben de groei in totaal aantal hectare dat voor golf nodig is tot 2010 redelijk goed voorzien. Maar vooral de laatste jaren vindt er eenzelfde en niet voorziene ontwikkeling plaats als bij voetbal: een afnemende ruimte voor sport per golfer.

Doordat de gemiddelde golfer zeventien keer zo veel ruimte inneemt als de gemiddelde sporter, zorgde de groei in de golfsport in de periode 2000-2010 voor een groei in het gemiddelde ruimtegebruik per sporter. Sterker nog: we zagen eerder dat de hoeveelheid sportruimte tussen 2000 en 2010 is toegenomen met bijna 2.700 hectare. In diezelfde tijd is er zo'n 6.000

hectare aan golfterreinen bijgekomen. Zonder golf zou het aantal hectare sportterrein zijn teruggelopen met 3.300 hectare (ruim 10%) tot 28.500 hectare.

Deze daling in ruimtegebruik door sport, buiten voetbal en golf, is (achteraf gezien) plausibel. We noemden al de verschuiving in sportvoorkeur naar sporten in de openbare ruimte en commerciële (fitness)centra die weinig ruimte vragen. Daarnaast valt te denken aan ontwikkelingen als de schaalvergroting van sportverenigingen en sportaccommodaties, betere spreiding van het gebruik in de tijd, multifunctioneel gebruik, kunstgrasvelden bij overige buitensporten (hockey, korfbal, rugby) en een 'strenger' beleid van gemeenten, gericht op hogere bezettingsgraden en dekingspercentages. Allemaal ontwikkelingen die bijdragen aan een efficiënter ruimtegebruik door de sport.

Nieuwe prognose

Met de kennis van nu is het onwaarschijnlijk dat het ruimtegebruik voor sport doorgroeit naar de voorspelde 40.000 hectare in 2020. De groei die we na 2000 nog hebben gezien, is gedragen door golf en geschraagd door voetbal. Het aantal hectare sportterrein voor hockey is gegroeid, en mogelijk nog bij een paar andere sporten. Deze aantallen vallen echter in het niet bij die van voetbal en golf, die nu samen goed zijn voor twee derde van het ruimtegebruik door sport.

In de golfmarkt is de laatste jaren sprake van stagnatie, waarmee golf wegvalt als stuwende

groei in sportruimte. In het aantal hectare voetbalterrein valt geen verdere groei te verwachten. Misschien dat het aantal leden nog wat groeit, maar ook het aantal kunstgrasvelden zal iets groeien. Bij elkaar genomen lijkt een stabilisatie of lichte daling van het aantal hectare voetbalterrein tot aan 2020 het meest waarschijnlijk.

Al met al is het niet reëel dat de groei van ruim 250 hectare sportterrein per jaar uit de periode 2000-2010 kan worden doorgetrokken naar 2020, leidend tot een totaal van 37.000 hectare sportterrein in 2020. Op grond van bovenstaande analyses lijkt het waarschijnlijker dat de groei in 2010-2020 wegvalt en zelfs negatief wordt. Het totaal zal in 2020 eerder uitkomen bij 35.000 dan bij 37.000 hectare. Belangrijke kanttekening hierbij is dat we het hebben over specifieke sportaccommodaties. Buiten zicht blijft dat daarnaast sprake is van een groeiend gebruik van de openbare ruimte voor sportieve doeleinden.

Tot slot

De hier gepresenteerde cijfers zijn landelijke cijfers, die verhullen dat er grote regionale verschillen zijn in de ontwikkeling van het aantal hectare sportterrein (zie tabel 9.2 in de *Rapportage Sport 2014*, pagina 169). In de Randstad neemt de druk op de ruimte nog toe, waardoor een verdere intensivering van het bestaande sportoppervlakte, bijvoorbeeld door het aanleggen van kunstgrasvelden, kan worden verwacht. In de regio's die te maken hebben met krimp en vergrijzing is een teruggang in benodigde sport-

Column

Januskop

1 KOEN BREEDVELD

Vrijdag 29 mei 2015, Zürich. Een 79-jarige Zwitser laat geen middel onbenut om voor de vierde maal te worden herkozen als CEO van de mondiale voetbalindustrie. 209 slippendragers, of althans een groot deel ervan, kussen zijn voeten in de hoop te kunnen delen in FIFA's rijkdom. 5 miljard valt er te verdelen, het comfort

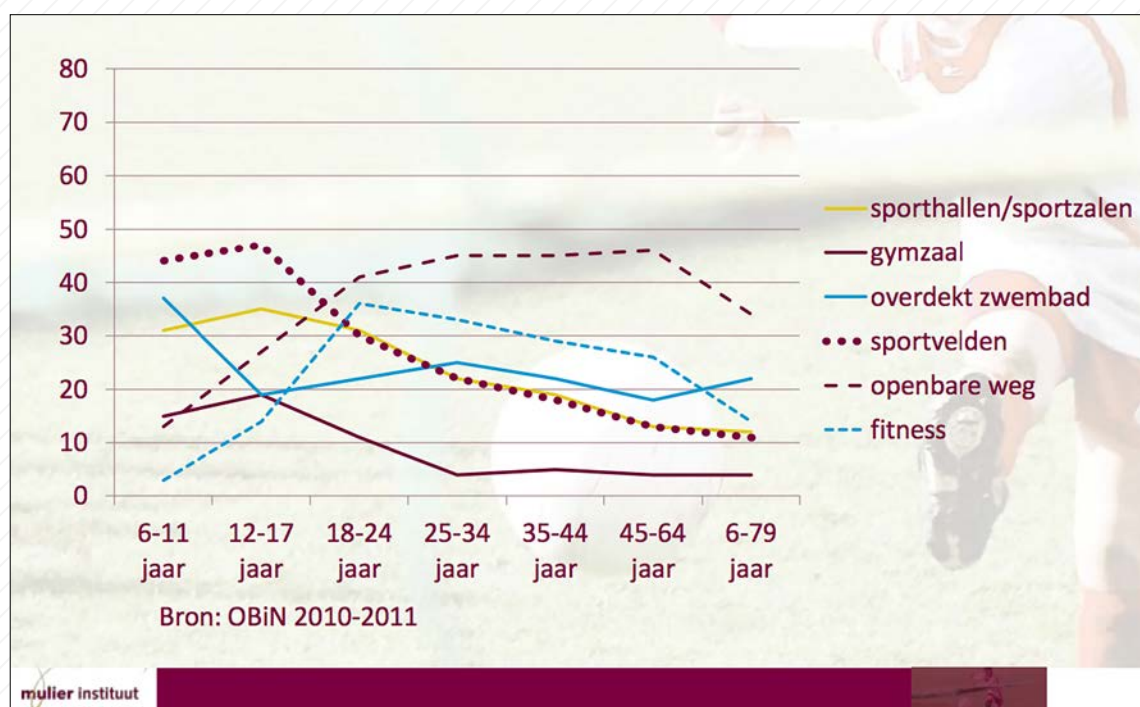
van limousines en vijfsterrenhotels lonkt. Niet iedereen is krachtig genoeg om die lokroep te weerstaan. Bij een inval van de FBI wordt een deel van de voetbalbestuurders afgevoerd vanwege vermeende malafide praktijken. Verblind door het perspectief op geld en macht worden principes verloochend en vertrouwen geschaad. Diezelfde avond, Nieuwegein. Het kunstgras op de zes banen van TC Oudegein steekt flets af bij de kleurenrijkdom van oude eiken en jonge varens in het gelijknamige park. Op baan vijf slaan vier pensionado's zich door hun vrijdagavondcompetitie. De buiken bol en de knieën stram blijkt hun techniek meer bestand tegen de tand des tijds dan hun lichamen. Gezucht wordt er, en gekreund, geprotesteerd en gelachen. Allen hebben ze liefgehad en verantwoordelijkheid gevoeld. Nu rest ze alleen nog het wachten op het onvermijdelijke. Geen betere afleiding van die harde werkelijkheid dan een potje tennis onder generatiegenoten.

De sport wordt geroemd om zijn waarde voor de gezondheid en het sociale kapitaal. Sport inspireert, ontroert en slaat bruggen. Het is die kracht van sport die maakt dat overheden en consumenten diep in hun buidel tassen om bij de sport betrokken te worden en te blijven. Daar ligt ook de basis voor de economische en politieke macht waartoe sport de sleutel vormt. Het is omwille van de kracht van sport dat corruptie en criminaliteit er welig tieren. Beide zijn onlosmakelijk verbonden met de sport. De sport valt niet te begrijpen zonder het besef dat het aangezicht van de sport een Januskop is.

Koen Breedveld
Directeur Mulier Instituut

Naschrift: twee dagen na het schrijven van deze column maakt Blatter bekend dat hij alsnog de FIFA verlaat. Een golf van opluchting (en verbazing) gaat door de voetbalwereld. Maar laat de sport niet te vroeg juichen. De sport produceert charlatans zoals ze jaarlijks nieuwe talenten aflevert. Blatter was de exponent van een systeem, niet de maker ervan.

FIGUUR 1 ACCOMMODATIEGEBRUIK ONDER SPORTERS.

ruimte te verwachten. Hoewel de oorzaak verschilt, is in beide gevallen een stabilisatie of zelfs afname van het aantal hectare sportterrein te verwachten.

In *Rapportage Sport 2014* is het aantal hectare sportterrein opgenomen als voorlopige kernindicator 'voorzieningsniveau'. Met de kernindicatoren wil het Ministerie van VWS de sport op hoofdlijnen volgen. Duidelijk is nu dat het aantal hectare sportterrein voor twee derde wordt bepaald door slechts twee sporten. De relevantie van deze operationali-

satie van de kernindicator voorzieningsniveau is daarmee beperkt. Een betere operationalisatie van de kernindicator voorzieningsniveau is het aantal sportaccommodaties per 10.000 inwoners. Aan de hiervoor benodigde gegevensverzameling wordt nu gewerkt. Naar verwachting zal binnen een jaar de voorlopige kernindicator kunnen worden vervangen door de definitieve kernindicator. ●

Hugo van der Poel is directeur van het Mulier instituut.